

УДК 657.633:658.158

Разборська О.О., к.е.н, доцент, доцент кафедри обліку, аналізу і аудиту
Донецького національного університету імені Василя Стуса

Чопляк І.А., викладач кафедри фінансів і кредиту Вінницького
навчально-наукового інституту економіки ТНЕУ

ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ ЯК МОДЕЛЬ ДОСЛІДЖЕННЯ КРУГООБІГУ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВ

В умовах сьогодення виникає необхідність дослідження та удосконалення обліково-контрольних процедур кругообігу капіталу. Ефективна діяльність суб'єктів господарювання в Україні потребує управління фінансовими ресурсами, зокрема капіталом підприємства, яке повинно забезпечити основи для стабільного розвитку підприємства та його постійного зростання на ринку. У системі внутрішнього контролю діяльності підприємства необхідно більше уваги приділяти розвитку підсистеми внутрішнього контролю кругообігу капіталу. У зв'язку із самостійною розробкою управлінських рішень, які приймають суб'єкти господарювання в умовах ринку, кожне підприємство повинно формувати оптимальну структуру власного капіталу, ефективно управляти ним, здійснювати контроль за його формуванням та використанням, щоб забезпечити йому успіх в умовах конкуренції.

Неналежне управління формуванням, рухом і відтворенням капіталу не дозволяє управлінському процесу бути цілісним. Це призводить до виникнення проблем у забезпеченні збільшення обсягів інвестованого капіталу у виробництво, здійснення контролю дотримання якісних параметрів виготовленої продукції.

Удосконалення на підприємстві системи внутрішнього контролю кругообігу капіталу дозволить підвищити ефективність усього процесу управління їх діяльністю. В результаті дослідження визначена мета та завдання внутрішнього контролю кругообігу капіталу та етапи контролю. Визначено, що метою внутрішнього контролю кругообігу капіталу є оцінка відповідності його стадій встановленим параметрам ефективності, узгодженості з цілями діяльності підприємства. Запропонована схема організації внутрішнього контролю кругообігу капіталу підприємства.

Ключові слова: внутрішній контроль, кругообіг капіталу підприємства, класифікація капіталу, управління підприємством, бухгалтерський облік капіталу, управлінський облік капіталу

(Рис. 2, Табл. 1, Літ. 6).

Разборская Е.А., Чопляк И.А.

ВНУТРЕННИЙ КОНТРОЛЬ КАК МОДЕЛЬ ИССЛЕДОВАНИЯ КРУГООБОРОТА КАПИТАЛА ПРЕДПРИЯТИЙ

В современных условиях возникает необходимость исследования и усовершенствования учетно-контрольных процедур кругооборота капитала. Эффективная деятельность субъектов хозяйствования в Украине требует управления финансовыми ресурсами, в частности капиталом предприятия, которое должно обеспечить основы для стабильного развития предприятия и его постоянного роста на рынке. В системе внутреннего контроля деятельности предприятия необходимо больше внимания уделять развитию подсистемы внутреннего контроля кругооборота капитала. В связи с самостоятельной разработкой управленческих решений, которые принимают субъекты хозяйствования в условиях рынка, каждое предприятие должно формировать

оптимальную структуру собственного капитала, эффективно управлять им, осуществлять контроль за его формированием и использованием, чтобы обеспечить ему успех в условиях конкуренции.

Ненадлежащее управление формированием, движением и воспроизводством капитала не позволяет управленческому процессу быть целостным. Это приводит к возникновению проблем в обеспечении увеличения объемов инвестированного капитала в производство, осуществление контроля соблюдения качественных параметров выпускаемой продукции.

Совершенствование на предприятии системы внутреннего контроля кругооборота капитала позволит повысить эффективность всего процесса управления их деятельностью. В результате исследования определена цель и задачи внутреннего контроля кругооборота капитала и этапы контроля. Определено, что целью внутреннего контроля кругооборота капитала является оценка соответствия его стадий установленным параметрам эффективности, согласованности с целями деятельности предприятия. Предложенная схема организации внутреннего контроля кругооборота капитала предприятия.

Ключевые слова: внутренний контроль, кругооборот капитала предприятия, классификация капитала, управление предприятием, бухгалтерский учет капитала, управленческий учет капитала.

Razborska E., Choplyak I.

INTERNAL CONTROL AS A MODEL OF CAPITAL ENTERPRISES CIRCULATION

In the present circumstances it is necessary to research and improve accounting and control procedures for the capital circulation. Effective activity of economic entities in Ukraine requires management of financial resources, including company capital, which should provide the basis for stable development of the enterprise and its permanent growth in the market. In the system of internal control enterprise activity it is necessary to pay more attention to the development of internal control subsystem of capital circulation. Due to the self-elaboration of management decisions taking by the entities in the market, every enterprise should generate optimal own equity structure, effectively manage it, making control of its formation and use to ensure its success in a competitive environment.

Improper management of formation, movement and capital reproduction prevents the completeness of management process. It leads by having problems in the ensuring of the contents increasing of invested capital into production, monitoring the compliance of the manufactured products qualitative parameters.

The improvement internal control system of capital circulation in the enterprise will improve the efficiency of the whole management process of its activity. A result of research defined the aim and tasks of internal control capital circulation and control phases. Determined the aim of the internal control of capital circulation is a conformity assessment of its stages to the set parameters of efficiency, consistency with the objectives of the enterprise activity. Proposed a scheme of internal control of the enterprise capital circulation.

Keywords: internal control, enterprise capital circulation, capital management classification, capital accounting, management capital accounting.

Постановка проблеми. В сучасних умовах господарювання зміни продуктивних сил та удосконалення форм суспільних відносин вносять зміни у процес кругообіг

капіталу. Удосконалення інформаційних технологій та систем, перетворення інформації на важливий фактор споживання, впровадження нових форм підприємництва є чинниками впливу, які зумовлюють необхідність нового бачення кругообігу капіталу та актуалізують потребу поглиблення його розуміння, що потребує нових підходів до відображення цих процесів у бухгалтерському обліку і вимагає врахування при організації контролю. Інтерес до внутрішнього контролю, як до одного з нових напрямків інформаційно-економічного розвитку підприємства, обумовлюється в зв'язку з появою численної перекладної літератури з питань фінансів, обліку, ціноутворення та ін. Внутрішній контроль являє собою цілісну концепцію економічного управління підприємством, яка спрямована на виявлення всіх шансів і ризиків, пов'язаних з отриманням прибутку в умовах ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання кругообігу капіталу в системі бухгалтерського і управлінського обліку та внутрішнього контролю досліджували такі вітчизняні вчені, зокрема, Ф.Ф. Бутинець, М.Т. Білуха, С.Ф. Голов, В.М. Жук, Т.І. Коломієць, М.Д. Корінько, М.Т. Кужельний, Н.М. Мальюга, Є.В. Мних, Л.В. Нападовська, А.А. Пилипенко, Н.Л. Правдюк, М.С. Пушкар, В.В. Сопко, Л.К. Сук, В.О. Шевчук та інші.

Визначення окремих питань, що не вирішені в обраній для дослідження проблемі. Не зважаючи на значну кількість напрацювань по даній тематиці, які дозволили вирішити низку проблем, залишається відкритим і потребує подальших теоретичних і практичних розробок питання внутрішнього контролю кругообігу капіталу саме в управлінському аспекті.

Метою статті є аналіз процесу внутрішнього контролю руху кругообігу капіталу та визначення управлінської ролі цього процесу в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. Останніми роками багато зроблено в розробці методології контролю як в одній з конкретних економічних наук. Внутрішній контроль (ВК) - це комплексна система, яка об'єднує управлінський облік, планування, розробку бюджетів, а також аналіз відхилень фактичних результатів діяльності від планових, підтримку прийняття оптимальних управлінських рішень.

Фахівці з обліку та управління викладають суб'єктивні, в певній мірі, погляди на сутність, зміст і функції ВК. Порівнюючи й аналізуючи зміст визначень, з усією очевидністю можна стверджувати, що ВК є найважливішим засобом успішного функціонування підприємства, оскільки:

–забезпечує необхідною інформацією для прийняття управлінських рішень шляхом інтеграції процесів збору, обробки, підготовки, аналізу, інтерпретації інформації;

–надає інформацію для управління трудовими і фінансовими ресурсами;

–забезпечує виживання підприємства на рівнях стратегічного і тактичного управління;

–сприяє оптимізації залежності «виручка - витрати - прибуток».

Отже, внутрішній контроль, будучи обліково-аналітичною підсистемою в інформаційно-аналітичній системі управління підприємством, служить основою для його роботи. При цьому ВК можна уявити систематичним - розвиває традиційні бухгалтерські, аналітичні та інші прийоми і способи, і дозволяє виробити дієві управлінські рішення як оперативного, так і стратегічного характеру. Наразі обидві ці частини тісно пов'язані між собою.

Внутрішній контроль має широкий діапазон дії в залежності від вирішення поставлених проблем: від рекомендації простих поправок на рівні підприємства до

вимоги радикальних змін, перебудови всього господарського механізму. Його особливість полягає в тому, що він ні на хвилину не перестає діяти, руйнуючи старе і поволі утворюючи нові функції. ВК покликаний розширити вплив самоврядування на відтворювальний процес, його фази і їх співвідношення.

На сьогодні основним суб'єктом внутрішнього контролю за діяльністю господарюючих одиниць є власник. Лише він наділений владними повноваженнями щодо формування, використання та розподілу майна і результатів господарювання, а тому завжди виконує невід'ємну функцію - посилення власності та забезпечення її збереженості [1, с. 275].

Внутрішній контроль, як функція управління, є засобом зворотного зв'язку між об'єктом управління й органом управління, інформуючи про дійсний стан об'єкта і фактичне виконання управлінських рішень.

Як функція управління, ВК виконує такі завдання:

- надавати інформацію щодо процесів, які відбуваються діяльності суб'єкта господарювання;
- допомагати приймати найдоцільніші та ефективні рішення із загальних і спеціальних питань розвитку підприємства;
- оцінювати правильність прийнятих рішень, своєчасність і результативність їх виконання;
- своєчасно виявляти й усувати ті умови і фактори, які не сприяють ефективному веденню виробництва і досягненню поставленої мети;
- скоригувати діяльність суб'єкта господарювання або окремих його виробничих підрозділів;
- установити, які саме служби і підрозділи підприємства, а також напрями його діяльності сприяють досягненню поставленої мети і підвищенню результативності діяльності підприємства [2, с. 256].

Стосовно капіталу, як складної економічної категорії, багатогранність якої виявляється і в системі показників його обчислення, об'єктивно необхідним є і комплексний системний розгляд питань його контролю, що включає в себе великий комплекс підсистем і спеціальних задач. При цьому комплексний підхід до внутрішнього контролю кругообігу капіталу визначається необхідністю вивчення всіх його складових частин і властивостей.

Капітал - це вкладення в активи організації, які використовуються для виробництва і реалізації товарів з метою отримання прибутку. Загалом, під капіталом можна мати на увазі інвестовані ресурси. Капітал є однією з головних складових виробництва, виробничим потенціалом. Без нього неможлива виробнича і комерційна діяльність. При проведенні аналізу капіталу слід мати на увазі наступне: капітал підприємства є основним фактором виробництва; характеризує фінансові ресурси, щоб забезпечити отримання доходу; є основним джерелом добробуту його власника і головним параметром ринкової вартості підприємства; динаміка капіталу - головний індикатор рівня ефективності господарства яким капіталом воно володіє, чи є оптимальною його структура, в якій сфері діяльності він буде використаний [2, с. 257].

Найбільш повна класифікація капіталу підприємства наведена в роботі відомого економіста Бланка І.А.: за належністю підприємству - власний і залучений капітал; за метою використання - виробничий, позичковий і спекулятивний капітал; за формою інвестування - капітал у фінансовій, матеріальній і нематеріальній формі; по об'єкту інвестування - основний і оборотний капітал; за формою власності - приватний і державний капітал; по організаційно-правовій формі господарювання - акціонерний,

пайовий та індивідуальний капітал; за характером використання в господарському процесі - робочий і неробочий капітал; за формою перебування в процесі кругообігу - капітал у грошовій, товарній і продуктивній формі; за джерелом залучення - національний і іноземний капітал. Згідно з чинним законодавством, основною складовою джерел формування майна підприємства є власний капітал [3, с. 321].

Об'єктом внутрішнього контролю власного капіталу підприємства є його складові, а також операції, пов'язані з його формуванням і використанням. Джерелами інформації є вимоги нормативних документів щодо операцій з ним:

- установчі документи, а також документи пов'язані із створенням підприємства (свідоцтво про державну реєстрацію, довідки про прийняття на облік у податковому органі, про реєстрацію в органі статистики та відповідних державних цільових фондах тощо);

- документи, що підтверджують право власності на майно, яке є внеском до статутного капіталу, свідоцтво про право власності на нерухомість, земельні ділянки, транспортні засоби, інтелектуальну власність тощо;

- реєстр акціонерів для акціонерних товариств;

- витяги із протоколів зборів засновників, акціонерів;

- витяги рішень зборів директорів;

- накази і розпорядження виконавчої дирекції;

- ліцензії на здійснення окремих видів діяльності;

- журнали реєстрації виданих доручень і повноважень при реєстрації, перереєстрації, ліквідації, реструктуризації підприємства та інших діях других осіб (крім керівника) підприємства;

- локальні нормативні акти підприємства;

- методики оцінки часток (паїв), внесених до статутного капіталу в натуральній і нематеріальній формах згідно з положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», 8 «Нематеріальні активи», 9 «Запаси», 30 «Біологічні активи»;

- наказ про облікову політику підприємства;

- первинні документи з обліку власного капіталу та забезпечення зобов'язань, а також операцій, пов'язаних з формуванням і використанням власного капіталу; документи про внесення часток засновників до статутного капіталу (виписки банку, прибуткові касові ордери, акти оприбуткування майна у натуральній формі як внеску до статутного капіталу тощо);

- реєстри синтетичного і аналітичного обліку по рахунках: 10 «Основні засоби»; 11 «Інші необоротні матеріальні активи»; 12 «Нематеріальні активи»; 20 «Виробничі запаси»; 21 «Поточні біологічні активи»; 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети»; 40 «Статутний капітал»; 41 «Пайовий капітал»; 42 «Додатковий капітал»; 43 «Резервний капітал»; 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)»; 45 «Вилучений капітал»; 46 «Неоплачений капітал»; 67 «Розрахунки з учасниками» тощо;

- акти та довідки попередніх перевірок, висновки, дані попереднього внутрішнього контролю та інша документація, що узагальнює результати контролю;

- фінансова та статистична звітність (ф. 1 «Баланс» («Звіт про фінансовий стан»), ф.4 «Звіт про власний капітал», ф. 5 «Примітки до річної фінансової звітності» тощо) [4, с. 26].

Здійснюючи внутрішній контроль статутного капіталу, виходять із того, що він формується на основі внесків власників підприємства у вигляді грошових коштів, майна,

нематеріальних активів у розмірах, визначених установчими документами. Кожний внесок підтверджується документами, де обов'язково роблять посилання на формування статутного капіталу.

Особливу увагу слід приділяти технічній стороні реєстрації нематеріальних активів, внесених учасниками (засновниками) у статутний капітал. Це майнові права на винаходи, на користування землею, природними ресурсами, ліцензії на визначені види діяльності, плата за користування брокерським місцем, торговими знаками, марками. В обліку нематеріальні активи оцінюються за договірними цінами. При цьому складають акт, що фіксує факт надходження на підприємство нематеріальних активів.

Перевірку своєчасності внесків до статутного капіталу засновниками підприємства здійснюють: для грошей (дата зарахування їх на рахунок у банку чи внесення у касу підприємства); для основних засобів, матеріальних і нематеріальних активів (дата складання акта приймання-передання основних засобів, матеріальних і нематеріальних активів або інших документів, що підтверджують надходження вказаних об'єктів на підприємство).

Проте особливої уваги в ході виконання функцій внутрішнього контролю капіталу підприємства набуває його кругообіг. Виконання ВК забезпечує умови своєчасного реагування на формування достатнього обсягу капіталу та його дохідність, оцінку оптимальності розподілу капіталу за напрямками його використання.

Внутрішній контроль кругообігу капіталу являє собою систему, що забезпечує концентрацію контрольних дій на найбільш пріоритетних напрямках цієї діяльності підприємства, своєчасне виявлення відхилень її фактичних результатів від очікуваних і прийняття оперативних управлінських рішень, що забезпечують її нормалізацію.

Метою ВК кругообігу капіталу є оцінка відповідності його стадій встановленим параметрам ефективності, узгодженості з цілями діяльності підприємства.

Основними функціями ВК кругообігу капіталу є:

– спостереження за ходом реалізації завдань по формуванню та використанню капіталу, встановлених системою відповідних цільових нормативів і планових показників;

– вимірювання ступеня відхилення фактичних результатів формування і використання капіталу підприємства від передбачених;

– діагностування за розмірами відхилень серйозних порушень в запланованому формуванні та використанні капіталу підприємства і пов'язаного з цим погіршення його фінансового стану та зниження темпів економічного розвитку;

– розробка оперативних управлінських рішень щодо нормалізації процесу кругообігу капіталу у відповідності із передбаченими цілями і завданнями;

– коригування при необхідності цільових нормативів і планових показників формування та використання капіталу у зв'язку зі змінами параметрів зовнішнього фінансового середовища, кон'юнктури ринків, пов'язаних з господарською діяльністю підприємства, внутрішніх умов здійснення цієї діяльності.

Системність контролю кругообігу капіталу обумовлюється взаємним зв'язком і взаємною залежністю елементів цієї системи. У свою чергу, система внутрішнього контролю кругообігу капіталу є частиною, підсистемою іншої більш складної системи - системи комплексного економічного контролю діяльності підприємства. Процес дослідження кругообігу капіталу повинен включати в себе два основних, властивих будь-якому системному дослідженню аспекти: вивчення генетичних сторін системи (у даному випадку - це формування капіталу) і вивчення функціональних сторін системи (процесу функціонування капіталу).

У зв'язку із цим при проведенні внутрішнього контролю кругообігу капіталу необхідно розглядати процеси його формування і розвитку, з одного боку, і процеси його функціонування - з іншого. Генетична сторона капіталу в ході перевірки вивчається шляхом оцінки та детального дослідження всієї сукупності джерел капіталу підприємства, шляхом оцінки процесу формування, контролю структури та інших якісних показників джерел формування капіталу, а також вивчення їх вартості. Функціональна складова даної системи визначається шляхом відображення ціни функціонуючого капіталу контролю структури та інших якісних показників цієї категорії [5, с. 50].

Розглянемо кожну з систем більш докладно. Контролер вивчає і оцінює систему бухгалтерського обліку. При цьому йому необхідно розглянути засоби внутрішнього контролю, що мають відношення до системи бухгалтерського обліку, які сприяють досягненню наступних цілей: здійснення операцій за загальним або спеціальним дозволом управлінського персоналу; своєчасний облік усіх фінансово-господарських операцій та інших подій в точних сумах на відповідних рахунках бухгалтерського обліку і в певні звітні періоди з тим, щоб уможливити підготовку фінансової (бухгалтерської) звітності відповідно до встановленого порядку; можливість доступу до активів та записів тільки з дозволу управлінського персоналу; регулярне зіставлення облікових активів з активами, що є в наявності і прийняття необхідних заходів щодо будь-яких розбіжностей.

Для організації контролю кругообігу капіталу, на наш погляд, повинна бути побудована комплексна структурна модель, яка представляє методику внутрішнього контролю компонентів та етапів кругообігу капіталу на всіх рівнях ієрархічного управління підприємством. В основу моделі ВК кругообігу капіталу мають бути покладені його етапи: вкладання капіталу в засоби виробництва (придбання), процеси виробництва готової продукції та її реалізації, а у складі капіталу – компоненти, визначені в системі бухгалтерського обліку відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та МСФЗ.

Організація внутрішнього контролю кругообігу капіталу передбачає: визначення суб'єктів здійснення контрольних процедур, визначення об'єктів, що підлягають контролю, ідентифікацію основних завдань здійснення внутрішнього контролю кругообігу капіталу, систематизацію джерел інформації, що є основою для здійснення контролю. Схема організації внутрішнього контролю кругообігу капіталу підприємства може бути представлена у вигляді рис. 1.

З рис. 1 випливає, що організація внутрішнього контролю кругообігу капіталу підприємства повинна бути цілісною системою взаємопов'язаних способів, прийомів і методів, що охоплює весь комплекс процедур внутрішнього контролю, починаючи з формування інформаційної бази та завершуючи узагальненням результатів контролю.

У цілому процес внутрішнього контролю здійснюється за організаційним, методичним та результативним етапами, що забезпечують формування системи внутрішнього контролю кругообігу капіталу (табл. 1).

Таким чином, внутрішній контроль кругообігу капіталу доцільно здійснювати відповідно до стадій його проходження. Удосконалення системи внутрішнього контролю кругообігу капіталу на підприємствах дозволить суттєво підвищити ефективність усього процесу управління їх діяльністю.

Рис. 1. Схема організації внутрішнього контролю кругообігу капіталу підприємства

Таблиця 1

Характеристика етапів здійснення внутрішнього контролю кругообігу капіталу

Етап	Зміст процедур
Організаційний	- вибір суб'єктів контролю; - розробка робочих документів щодо здійснення ВК; - інформаційне забезпечення роботи суб'єктів ВК
Методичний	- вибір прийомів здійснення ВК та способів його проведення; - підготовка об'єктів, що складають кругообіг капіталу; - застосування методичних прийомів і способів документального та фактичного контролю на стадіях кругообігу капіталу
Результативний	- оформлення результатів ВК кругообігу капіталу; - оцінка організації та ефективності здійснення ВК; - узагальнення результатів контролю; - прийняття рішень за результатами ВК кругообігу капіталу

Управління кругообігом капіталу – це управління структурою і вартістю джерел фінансування з метою підвищення рентабельності капіталу та здатності підприємства платити дохід кредиторам і співвласникам підприємства [6, с. 44]. Зважаючи на це, внутрішній контроль в системі управління кругообігом капіталу повинен бути спрямований на вирішення низки основних завдань (рис. 2).

Рис. 2. Основні завдання внутрішнього контролю в системі управління капіталом підприємства

Як бачимо з рис. 2 основу внутрішнього контролю управління кругообігом капіталу підприємства складає контроль за формуванням його власних фінансових ресурсів. Тому в цілях забезпечення ефективного управління цим процесом на підприємстві розробляється та періодично корегується спеціальна фінансова політика, що має бути направлена на залучення власних фінансових ресурсів з різних джерел у відповідності з потребами його розвитку в наступному періоді. Проте для забезпечення ефективності ВК кругообігу капіталу підприємства нами виділено обов'язкові для

виконання процедури: визначення «критичних точок контролю» для оцінки забезпечення мінімізації фінансового ризику, пов'язаного з використанням капіталу; вибір оптимальних типів та методів проведення ВК кругообігу капіталу підприємства при прийнятті тактичних та стратегічних управлінських рішень; дотримання принципів ефективного ВК кругообігу капіталу підприємства: принципу відповідальності, принципу своєчасного повідомлення про відхилення, принципу інтеграції, принципу постійності, принципу комплексності, принципу розподілу обов'язків та ін.

Висновки. У результаті проведеного дослідження, сформульовано головні положення та етапи внутрішнього контролю кругообігу капіталу підприємства, що дає наочне відображення його послідовності. Розроблено й систематизовано прийоми, способи та процедури, використання яких необхідне для вирішення задач внутрішнього контролю кожного етапу кругообігу капіталу. Спроба комплексного та системного дослідження ВК кругообігу капіталу сприяє розробці методичних рекомендацій, що дозволяють оперативніше, якісніше здійснювати контрольну діяльність щодо кругообігу капіталу підприємства, а також постулатів і стандартів внутрішнього контролю суб'єктів господарювання.

Перспективи подальших досліджень спрямовані на наступне вивчення сучасних тенденцій оцінювання та управління кругообігу капіталу та побудові ефективної моделі внутрішнього контролю його руху з врахуванням інформаційних потреб різних рівнів управління підприємством.

ЛІТЕРАТУРА

1. Камінська Т.Г. Внутрішній контроль кругообігу капіталу підприємства в умовах інтеграційних процесів / Т. Г. Камінська // Бізнес Інформ. - 2014. - № 2. - С. 271-276.
2. Рябикіна К. Г. Вимірювання ефективності управління капіталом підприємства / К. Г. Рябикіна // Вісник соціально-економічних досліджень. - 2014. - Вип. 3. - С. 253-259.
3. Бланк И.А. Финансовый менеджмент: учебный курс / И.А. Бланк. – 2-е изд., перераб. и доп. - К.: Эльга, Ника-Центр, 2004. – 656 с.
4. Вдовенко Л.О. Особливості кругообігу оборотних засобів / Л. О. Вдовенко, О. С. Одемлук // Матеріали за 4-а міжнародна научна практична конференція, «Будешето проблемите на световната наука», Том 5. Икономики. – София : «Бял ГРАД-БГ» ООД, 2014. – 112 с.
5. Камінська Т.Г. Формування і облікове відображення кругообігу капіталу / Т. Г. Камінська // Облік і фінанси. - 2012. - № 2. - С. 48-51.
6. Свідерська О.О. Бухгалтерське відображення господарського кругообігу: управлінський аспект / О. О. Свідерська // Наука та інновації – 2005 : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. – Дн-ськ : Наука і освіта, 2005. – Т. 11: Економічні науки. – 132 с.